

JOSEPH E. STIGLITZ

Avustralya'da **ABD hezeyanları**

ABD'nin ekonomi politikası tartışmaları, ilgisi olsun veya olmasın, öyle ya da böyle genellikle bir başka yerde yankı bulur. **Avustralya Başbakanı Tony Abbott'ın yakın zamanda seçilen hükümeti**, buna tipik bir örnek oluşturuyor. Diğer birçok ülkede olduğu gibi, muhafazakar hükümetler, geleceklerini tehlikeye attığı gerekçesiyle kamu harcamalarını kısma konusunu savunuyor.

Joseph E. Stiglitz Columbia Üniversitesi'nde profesör ve Nobel Ekonomi ödülü sahibidir. Bruce Greenwald ile beraber kaleme aldığı en son kitabı, Öğrenen Bir Toplum Yaratma: Büyümeye, Gelişmeye ve Sosyal İlerlemeye Yeni Bir Yaklaşım (Creating a Learning Society: A New Approach to Growth, Development, and Social Progres) ismini taşımaktadır.

ABD'nin ekonomi politikası tartışmaları, ilgisi olsun veya olmasın, öyle ya da böyle genellikle bir başka yerde yankı bulur. Avustralya Başbakanı Tony Abbott'ın yakın zamanda seçilen hükümeti, buna tipik bir örnek oluşturuyor. Diğer birçok ülkede olduğu gibi, muhafazakar hükümetler, geleceklerini tehlikeye attığı gerekçesiyle kamu harcamalarını kısma konusunu savunuyor. Ancak Avustralya vakasında bu açıklamalar özellikle inandırıcı gelmiyor. Buna rağmen Abbott hükümetini, bunları dillendirmekten alıkoymadı.

Harvard ekonomistleri Carmen Reinhart ve Kenneth Rogoff'un çok yüksek kamu borcunun daha düşük büyüme ifade ettiği iddiaları kabul edilse bile (aslında hiç tesis edemedikleri ve sonrasında da çürütülmeyen bir görüştür) Avustralya bu eşiğin yakınında değil. Borç/GSYİH oranı, ABD'ninkinin çok altında ve OECD ülkeleri arasında da en düşük olanlardan biri.

Uzun dönemde büyüme için daha önemli olan, gelecekteki yatırımlardır. Bunlara eğitim, teknoloji ve altyapı alanlarındaki hayati yatırımlar da dâhil. Bu tür yatırımlar, ebeveynleri ne kadar yoksul olursa olsun, tüm vatandaşların kendi potansiyellerine ulaşmalarını temin eder.

ABBOTT, ABD'DE NELER OLDUĞUNU GERÇEKTEN ANLIYOR MU?

Abbott'ın, hükümetinin tasarladığı "reformları" savunurken ABD modeline derin saygı gös-

termesinde derin bir ironi var. En nihayetinde, ABD'nin ekonomik modeli, çoğu Amerikalı için işe yaramıyor. ABD'de ortalama gelir, çeyrek asır önce olduğundan daha düşük. Bunun nedeni de verimlilik durgunlaştığı için değil, ücretler ilerlemediği için.

Avustralya modeli çok daha iyi performans gösterdi. Aslına bakılırsa Avustralya, doğal kaynak lanetinden çekmeyen pek az emtiaya dayalı ekonomiden biri. Refah nispeten büyük oranda paylaşılıyor. Ortalama gelir, son 10 yıllık dönemlerde yıllık ortalama %3 seviyesinde arttı ki bu da neredeyse OECD ortalamasının iki katı.

Şüphesiz, doğal kaynaklarının bolluğu göz önüne alındığında Avustralya'nın şimdikinden çok daha fazla eşitliğe sahip olması gerekirdi. Sonuçta bir ülkenin doğal kaynakları halkının tümüne ait olmalı ve getirdikleri "kiralar" eşitsizliği azaltabilecek bir gelir kaynağı sunmalı. Doğal kaynak kiralarını yüksek oranlarda vergilendirmek de, tasarrufların ve işletmenin vergilendirilmesi sonrasındaki olumsuz sonuçlara neden olmaz (demir cevheri ve doğal gaz rezervleri, vergiden kaçınmak için bir başka ülkeye taşınabilecek değiller). Ama Avustralya'nın eşitsizlik için standart bir ölçü olan Gini katsayısı, servetini tüm vatandaşlarının yararına kullanmakta özellikle iyi iş çıkaran doğal kaynak zengini Norveç'inkinden üçte bir daha yüksek.

İnsan Abbott ve hükümetinin, ABD'de neler olduğunu gerçekten anlayıp anlamadığını merak ediyor? 1970'lerin sonunda başlayan devlet kontrolünün kaldırılması ve serbestleştirme çağından itibaren GSYİH büyümesinin dikkat çekici şekilde yavaşladığını ve gerçekleşen büyümenin de esasen yukarıda olanların yararına olduğunu fark ediyor mu? Bu "reformlardan" önce ABD'nin yarım asır boyunca bir mali kriz yaşamadığını ve kamu kontrolünün kaldırılmasının, kariyerlerini daha verimli faaliyetlere ayırabilecek pek çok yetenekli gence cazip gelen şişirilmiş bir mali sektöre yol açtığını biliyor mu? Bu yeteneklerin getirdiği finansal yenilikler, kendilerini son derece zengin yaptı ama ABD'yi ve küresel ekonomiyi felaketin eşiğine getirdi.

AVUSTRALYA BAŞARILARIYLA GURUR DUYMALI

Avustralya'nın kamu hizmetlerine bütün dünya imreniyor. Sağlık sistemi, ABD'nin maliyetinin çok altında, ABD'den daha iyi sonuçlar elde ediyor. Borçluların gerekirse geri ödemelerini daha fazla yıla yaymalarına izin veren gelire bağlı bir eğitim kredisi programları var ve gelirleri çok fazla düşerse (belki eğitim veya din gibi önemli ama düşük ücretli işleri tercih ettiklerinden) hükümet borcun bir kısmını affediyor.

ABD ile oluşturulan tezadın ölçüsü çok sarsıcı.

ABD'de şu anda 1,2 trilyon dolardan fazla olan öğrenci borçları (tüm kredi kartı borçlarının toplamından daha fazla) üniversite mezunlarına ve ekonomiye bir yük haline geliyor. ABD'nin yükseköğrenim için başarısız finansal modeli, gelişmiş ülkeler arasında en az fırsat eşitliğine sahip olmasının, genç Amerikalıların hayat beklentilerinin ebeveynlerinin gelirine ve eğitimlerine daha fazla bağımlı olmasının nedenlerinden biri.

Abbott'ın yükseköğrenim hakkındaki fikirleri de açıkça ABD'nin en iyi üniversitelerinin neden başarılı olduğunu anlamadığını gösteriyor. Harvard, Yale veya Stanford'ı büyük yapan, fiyat rekabeti veya kâr motivasyonu değil. ABD'nin harika üniversitelerinin hiçbiri kâr amaçlı kuruluşlar değiller. Hepsi, ya kamu üniversitesi ya da büyük ölçüde mezunlar ve vakıfların katkıda bulunduğu bağışlarla desteklenen kâr amacı gütmeyen kuruluşlar.

Rekabet var ama farklı türde bir rekabet. Kapsayıcı olma ve çeşitlilik gayretindeler. Devletin araştırma hibelerinin peşinde rekabet ediyorlar. ABD'nin yeterince denetlenmeyen kâr amaçlı üniversiteleri iki boyutta başarılılar:

Yoksul geçmişleri olan gençleri sömürme, değerli hiçbir şey vermeden yüksek ücretler alma becerileri ve denetimsiz devlet parası almak için lobi yapma ve istismarcı uygulamalarını sürdürme yetenekleri.

Avustralya, dünyanın geri kalanının büyük dersler çıkarabileceği başarılarıyla gurur duymalı. ABD'de olanları yanlış anlayıp, güçlü bir ideolojiyle karıştırarak, liderlerinin bozuk olmayan bir şeyi onarmasına yol açması yazık olur.

Telif Hakkı: *Project Syndicate, 2014.*
www.project-syndicate.org

Avustralya, dünyanın geri kalanının büyük dersler çıkarabileceği başarılarıyla gurur duymalı. **ABD'de olanları yanlış anlayıp, güçlü bir ideolojiyle karıştırarak,** liderlerinin bozuk olmayan bir şeyi onarmasına yol açması yazık olur.